

Editor: Anca EFTIME

Redactor: Elena-Anca COMAN

DTP: Simona RĂDULESCU

La niña que miraba los trenes partir, Ruperto Long

© 2016, Ruperto Long

© 2016, de la presente edición en castellano para todo el mundo:

Penguin Random House Grupo Editorial

Editorial Sudamericana Uruguay S.A.

Yaguaron 1568 C.P. 11.100 Montevideo

Toate drepturile asupra ediției în limba română aparțin Editurii Epica.

© 2019, Editura Epica.

ISBN: 978-606-8754-61-1

București, 2019

La prețul de vânzare se adaugă 2%,
reprezentând valoarea timbrului literar ce se virează

Uniunii Scriitorilor din România
cont nr. RO44 RNCB 5101 0000 0171 0001,
BCR Unirea, București

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
LONG, RUPERTO

Fetița care privea trenurile plecând/ Ruperto Long;
trad. din lb. spaniolă și note de Eugenia Alexe Munteanu și
Dan Munteanu Colán. - București : Epica, 2019

ISBN 978-606-8754-61-1

821.134.2

FETIȚA CARE PRIVEA TRENURILE PLECÂND

RUPERTO LONG

Traducere din limba spaniolă și note de
EUGENIA ALEXE MUNTEANU
și DAN MUNTEANU COLÁN

Epica
București, 2019

INTRODUCERE ÎN CĂUTAREA NUMELUI PIERDUT

Grenoble, Franța, septembrie 2005

— Da, e el! i-am strigat lui Jacques, fără să-mi pot stăpâni emoția. N-am nicio îndoială.

În sfârșit, după atâția ani de cercetări obositoare, piesele acelui puzzle începeau să se îmbine.

Jacques, asistentul meu, în spatele unui proiector la mine în birou, a încuviințat dând din cap, surâzător și surprins.

Mi-aduc aminte bine de momentul acela. Era într-o după-amiază răcoroasă de toamnă, la asfințit, și vântul dinspre *massif de la Chartreuse* mătura valea Isère-ului. Grenoble era în așteptarea unei ierni lungi. M-am oprit și am pus coniac cu generozitate în două pahare. Era încă foarte devreme să sărbătorim momentul. Dar m-am gândit că meritam această recompensă, după un deceniu de muncă și insomnii.

În timp ce beam încet, am mai studiat o dată vechiul film.

Filmul se făcuse la Montevideo, un port cețos unde Rio de la Plata se varsă în Atlanticul de Sud, iar imaginile erau din primăvara australă a anului 1964. Ca să fim mai exacti, erau din 8 octombrie.

Generalul Charles de Gaulle, cu statura lui impozantă, străbătea bulevardul principal al aceluia oraș, aclamat de o maree umană — sute de mii de persoane, aveau să spună după aceea cronicarii. Fluturau steaguri, strigau bravo și vărsau lacrimi din belșug. O ploaie

abundentă și vântul necruțător din sud biciuiau mulțimea. Generalul, fidel stilului său, disprețuia orice protecție.

Ploaia torențială îi udase chipiul și picăturile de ploaie i se prelingeau pe față. Când a ajuns în Plaza Independencia, a coborât din mașină și și-a prezentat omagiul eroului național al Uruguayului, José Gervasio Artigas. Pe urmă, președintele Franței și cel al Uruguayului, Luis Giannattasio, au trecut în revistă trupele.

La terminarea ceremoniei, de Gaulle s-a întors spre dreapta și i-a salutat, unul câte unul, pe uru-

guayenii care luptaseră pentru Franța în Al Doilea Război Mondial. Șaptezeci de „orientali”¹, așa se numeau locuitorii acelei țări, s-au înrolat ca voluntari în Forțele Franceze Libere. Mulți dintre ei au luptat în Legiunea Străină și unii au făcut parte chiar din legendara *Demi-brigade* a 13-a, care s-a acoperit de glorie în nordul Africii și în luptele pentru eliberarea Franței. Filmarea înregistra prezența a treizeci

¹ Numele oficial al țării este República Oriental del Uruguay.

dintre acei voluntari, mândri în uniformele lor de luptă și într-o riguroasă formație militară, în bătaia ploii.

De Gaulle a înaintat încet, imposibil, în ciuda furtunii care se declanșa cu tot mai multă furie asupra capitalei australice. Chipul lui reflecta o profundă emoție stăpânită; cu douăzeci de ani în urmă, acești bărbați căliți, băieți tineri pe atunci, au traversat oceanul și și-au riscat viețile pentru un ideal de libertate, dispuși să lupte sub un steag ce nu era al lor, în cel mai dificil moment al războiului și când orice speranță părea pierdută. Au răspuns la chemarea lui, atunci când mulți dintre compatrioții săi îi întorseseră spatele!

Generalul strângea mâna fiecăruia cu putere, îl privea în ochi și își înclina ușor capul, în timp ce părea că șoptește:

— *Merți.*

Atunci s-a întâmplat. Un aghiotant s-a apropiat prin spatele lui, i-a murmurat ceva la ureche și a dispărut.

Ce i-o fi spus? Ascundea ceva acest scurt și tainic mesaj? Avea, poate, vreo importanță?

Prima dată când am văzut vechiul film nu eram siguri. Am încercat chiar să-i citim cuvintele pe buze. După cum m-au informat mai târziu fonologii, aghiotantul îi șoptise generalului:

— E unul din ei.

În clipa următoare un soldat robust și chipeș, cu păr negru și mustață tunsă scurt, într-o uniformă a Legiunii Străine, cu grad de caporal și mai multe decorații, a făcut un pas înainte și a strâns mâna dreaptă a președintelui.

De Gaulle a reținut mâna bărbatului, poate o clipă mai mult decât pe ale celorlalți, l-a privit fix în ochi, poate cu o urmă de emoție, și a susurat, cu un zâmbet foarte vag, aproape imperceptibil:

— *Bien fait, légionnaire!*¹

Dar oare de ce l-o fi lăudat de Gaulle? Prin ce se deosebea acel legionar? Ce fapte săvârșise ca să merite, nici mai mult, nici mai puțin din partea generalului, acel elogi: „*bien fait*”?

Acum, în sfârșit, descoperiserăm misterul.

Istoria a început cu câțiva ani în urmă.

¹ Foarte bine, legionare! (în fr., în orig.)

Pe atunci, la un congres din America de Sud, am cunoscut un inginer din Montevideo care răspundea la curiosul nume de Ruperto Long-Garat. Prin intermediul lui am aflat de film, care pe atunci avea deja o vechime de trei decenii, precum și de anumite supoziții și îndoieli.

Cercetările făcute de el, pe care le-a pus la dispoziția mea, sugerau că indescifrabila expresie a lui de Gaulle din vechiul film avea legătură cu destinul unei fete belgiene de opt ani, dispărută din Liège în friguroasa toamnă a anului 1941 și înghițită de ocupația nazistă, fapte pe care noi nu le cunoșteam. Pe atunci doar numele ei gingaș părea că a supraviețuit.

Un nume încântător, sugestiv, parfumat de enigme: Charlotte. Un nume ale cărui urme păreau că s-au pierdut în insondabilele abisuri ale memoriei.

Enigmatică istorie era o reflectare fidelă a teribilei epoci pe care am trăit-o, încă aproape de noi în timp și pe care nu aveam dreptul să o uităm.

În plus, mare parte dintre acele întâmplări se petrecuse în regiunea unde locuiesc eu de mulți ani, în impunătorul și misteriosul *massif de la Chartreuse*. Și dacă asta n-ar fi fost de ajuns, fetița era din Liège, ca o bună parte a familiei mele, printre care se numără și marele matematician Charles-Jean Étienne Gustave Nicolas de La Vallée-Poussin.

Aceste motive etice și afective m-au determinat, fără să șovăi, să dirijez energiile Institutului de Înalte Studii Istorice din Isère, al cărui președinte am onoarea să fiu, pentru a încerca să aruncăm lumină asupra destinului acelei Charlotte, un simplu nume pierdut în imensitatea devastării produse de barbaria nazistă.

Așa că, timp de zece ani, am adunat mărturii ale unor protagoniști și martori, texte, documente și fotografii și am eliminat un număr nesfârșit de piste care nu duceau niciunde.

În felul acesta am putut recompune, piesă cu piesă, fascinantă și uluitoarea poveste pe care o supunem judecății cititorilor, doar cu dorința ca noile generații să știe ce s-a întâmplat, pentru ca niciodată să nu se mai repete.

Aceasta este o narațiune care înregistrează multe nume ce merită să fie amintite: unele, ca exemple de demnitate a ființei umane; altele, ca arhetipuri ale abjecției sale. Vom povesti fapte pe care le admirăm și întâmplări de care ne rușinăm.

Următoarea relatare s-a născut din dorința de a descoperi misterele pe care le ascundea un nume pierdut. Sau aproape pierdut.

Georges de La Vallée-Poussin
Institutul de Înalte Studii Istorice din Isère
Președinte
Grenoble, 2005

PARTEA ÎNTÂI RĂMAS-BUN

„Orice rămas-bun este scris în vânt
toți porumbeii poartă pe aripile lor un rămas-bun
toți ochii păstrează lacrimi nevărsate
și iată aici cuvintele pe care nu ți le-am spus...”

Slăvirea iubitei, Óscar Hahn

I ALTER ÎȘI IA RĂMAS-BUN

Liège, Belgia, decembrie 1938

Geneviève Saint-Jean (17 ani), studentă la Drept

Într-o zi, Alter a dispărut.

Când a început vacanța studenților pentru sărbătorile de sfârșit de an, ne-am despărțit ca de fiecare dată. El locuia la un cămin studențesc, nu foarte departe de centru, pentru că făcea ingineria la Universitatea din Liège. Avea o soră, Blima, mai mare decât el, care locuia cu soțul ei, Léon, la Seraing, în Grande Liège. Blima și Léon erau polonezi, ca Alter. Și aveau doi copii mici, Raymond și Charlotte, care se născuseră în Belgia. Alter mi-a spus că avea de gând să profite de vacanță ca să-și vadă familia în Polonia. Deși a spus și că, dacă nu va face asta, va pleca într-o excursie cu niște prieteni. Nu i-am dat importanță.

Știu de ce au venit să mă vadă pe mine.

E adevărat că am avut cu Alter, în fine... să zicem că o legătură. Dar a fost ceva foarte nevinovat; eram tineri și visători. Oricum, la vremea aceea, a fost un scandal!

Problema e că familia mea era foarte severă, strictă și eu eram minoră, aveam șaptesprezece ani. Alter era mai mare, avea douăzeci și unu, și pe deasupra era evreu. Dar eu eram cu mintea deschisă și nu-mi păsa deloc de asta. El era înalt, elegant, cu o privire profundă și foarte inteligent. În realitate, mă încântau studenții de la Inginerie, deși uneori erau un pic îngâmfați. Noi, fetele de la Drept, ne întâlneam cu ei în curtea universității, și acolo se nășteau multe aventuri. Dar și deziluzii și lacrimi, bineînțeles. Însă Alter era foarte special. Formalist, educat, respectuos, „un cavalier ca aceia de pe vremuri”, s-ar putea spune.

Într-o după-amiază de vară m-a invitat la o înghețată. Era o cofetărie italiană, foarte selectă, încă-mi aduc aminte numele ei: Bacio di Cioccolato. S-a purtat cu mine ca și cum aș fi fost o doamnă; mi-a ținut scaunul, mi-a luat jacheta și a pus-o în cuier. Se vedea că voia să mă cucerească. Dar partea nostimă era că eu eram deja total cucerită! Pe urmă m-a condus acasă înainte de a se întuneca, m-a sărutat pe obraz și s-a retras. Niciodată n-o să uit seara aceea. Eu aș fi dorit mai mult, dar el n-a avut curaj. Și aș fi făcut o foarte proastă impresie, ca fată atât de tânără și catolică, dac-aș fi luat eu inițiativa. Așa că m-am controlat. M-am purtat ca o doamnă!

Pe urmă m-a invitat de mai multe ori în locuri elegante și renumite. Mereu repetam același ritual: un cavalier și o doamnă! Prietenile mele râdeau de noi, dar sunt sigură că ne invidiau. Până când, într-o zi, când ne-am întors acasă la mine, s-a întâmplat. Ne-am oprit puțin înainte de-a ajunge. M-a privit mai îndelung și mai adânc decât alte dăți. Mi-a atras atenția privirea lui; părea că ascunde o presimțire... Eu m-am topit, ca de fiecare dată, și mi-am zis: „Acum urmează sărutul pe obraz și la revedere”. Dar n-a fost așa, m-a apucat de umeri cu brațele lui puternice, de bărbat bine făcut, m-a

tras spre el și m-a sărutat pe gură lung, cu acea degajare atât de caracteristică felului său de a fi. Dar de data asta nu m-am controlat; când mi s-a părut că voia să-mi dea drumul, mi-am învins orice urmă de timiditate și l-am sărutat cu pasiune, mușcându-i buzele *si ardente*¹, în stil Liège. Alter a rămas surprins; nu se aștepta, dar nu s-a opus. N-a făcut-o nici după aceea, când l-am mângâiat cu pasiune.

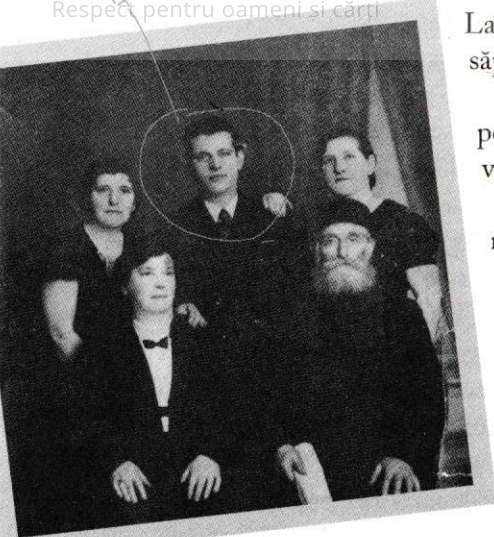
Ne-am mai întâlnit de câteva ori. Dar niciodată n-am mers mai departe... Mă înțelegeți. Iarna se apropia și, odată cu frigul, au venit norii negri... și veștile proaste. Evreii erau umiliți în țările vechii Europe și, cel mai rău, în Polonia. Zi-lele s-au scurtat și pe înserat bătea un vânt tot mai aspru. Escapadele noastre s-au rărit. Și, culmea, comunitatea valonă nu se distingea prin discreție; ieșirile noastre au ajuns curând la urechile tatălui meu, exagerate și deformate de gurile rele. El ne educase în spiritul toleranței și se opunea oricărei forme de discriminare. Dar ca „fetița lui” să fie subiect de bârfă și, pe deasupra, cu un evreu era prea mult pentru el! Într-o zi mi-a spus că trebuie să stăm de vorbă.

— Știu că te întâlnești cu un băiat și că este evreu, mi-a spus cu vocea lui gravă și profundă în timp ce-și răsuca mustața; apoi s-a uitat țintă în ochii mei și a adăugat: Sunt sigur că n-o să faci nimic necuvenit. Am încredere în tine.

Doar atât a spus. Dar privirea lui plină de iubire reflecta o oarecare neliniște, pe care în clipa aceea n-am reușit s-o înțeleg. De ce se temea tata? Doar că „onoarea fetei lui” va fi pătată? Nu, în privirea lui se citea mult mai mult.

Însă toate acestea au făcut să ne vedem tot mai rar. Exact când Alter avea mai multă nevoie de mine! În ziua când am luat vacanță ne-am despărțit, străduindu-ne să ne comportăm firesc.

¹ Cu pasiune (în it., în orig.)

La urma urmei, nu erau decât două săptămâni...

— Nu știu încă ce-o să fac toată perioada asta. Dar cum se termină vacanța, o să te caut.

Ne-am zâmbit, ne-am sărutat, ne-am luat rămas-bun.

După două săptămâni am ieșit în curte, nerăbdătoare. Era un ger de crăpau pietrele. Din când în când se deschideau ușile facultății și câte un grup de la inginerie ieșea în curte (la specializarea asta erau aproape numai băieți). Eu priveam

îngrijorată. Aproape că mă opream în loc, atât de tare îmi bătea inima. Dar nu, Alter nu era printre ei. Am așteptat, și-am așteptat. Zi după zi. În fiecare pauză, în fiecare clipă liberă, ieșeam să-l caut. De fiecare dată tot mai disperată. Apoi tristețea a pus stăpânire pe sufletul meu. Până când n-am mai putut să simt nimic altceva.

Niciodată nu ne-am mai revăzut.

Charlotte (5 ani), nepoata lui Alter

Eu eram foarte mică; aveam doar cinci ani când unchiul meu Alter a plecat în Polonia. N-am prea multe de spus. Dar păstrez amintiri frumoase despre acel băiat înalt și bine făcut, care venea în vizită acasă la noi la Seraing-sur-Meuse. Era ceva mai mare decât fratele meu, Raymond, care era și el mai mare decât mine cu șapte ani. Dar noi îl socoteam mai

degrabă un văr mai mare decât un unchi. Ori de câte ori venea, se juca o bună bucată de vreme cu Raymond și cu mine.

— Unchiul Alter a plecat în Polonia, ca să-i vadă pe bunici, a spus într-o seară mama mea, Blima, la masă.

Vocea ei părea ciudată, părea că-i era greu să rostească acele vorbe. I se umeziseră și ochii. Eu și fratele meu n-am înțeles de ce.

Léon, tatăl meu, a privit-o fix și apoi a schimbat subiectul.

Nouă nu ne-a atras atenția. Era firesc ca un fiu să-și vadă părinții. Ce nu cunoșteam era lumea irațională ce se năștea în acel moment și care avea să ne învâluie complet în haosul ei.

Christoff Podnazky (23 de ani), student la Inginerie

Alter era cel mai bun prieten al meu la Liège.

Amândoi eram polonezi și evrei, în ciuda prenumelui meu (mama a avut ideea să-mi pună numele Christoff, gândindu-se poate că așa n-o să mi se cunoască originea, cine știe). În plus, eram din sate vecine. El era din Konskie și eu eram din Plock. Așa că atunci când ne-am întâlnit la facultate și am vorbit despre toate astea, imediat s-a născut între noi o frumoasă prietenie. Uneori, petreceam weekendurile cu o gașcă de prieteni în locuri de vacanță din Ardeni, ca Spa sau Parcul Natural Hautes Fagnes. Făceam plimbări lungi și ne duceam să facem baie în ape termale. După un timp, Alter și-a găsit o iubită, o fată blondă și foarte nostimă, care îl adora. Geneviève? Da, da... Ea era, o țin minte bine. Destul de ștrengară!

El venise să studieze la Liège după ce terminase liceul, pentru că era sătul de felul în care erau tratați evreii în Polonia.